



KONFERENCJA RED SEA VIII: STAL, KADZIDŁO I SZLACHETNE KAMIEŃ

W dniach 4–7 lipca odbędzie się w Warszawie międzynarodowa konferencja naukowa „Red Sea VIII”. Odbywa się ona co dwa lata w ośrodku związanym z badaniami w tym regionie. Organizatorem tegorocznej jest Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego.

Ósma edycja konferencji nosi podtytuł: „*Pożądane skarby: gospodarka surowcami naturalnymi – wydobycie, przetwarzanie i wymiana handlowa*”. Szczegółowe analizy poszczególnych rodzajów surowców naturalnych, takich jak brąz i żelazo, czy szkło i kamienie szlachetne oraz kadzidło i inne pachnidła, dają asumpt do szerszego spojrzenia na ekonomiczne aspekty wydobycia oraz handlu surowcami na przestrzeni wieków w rejonie, który od zarania dziejów stanowił jeden z najważniejszych szlaków łączących świat śródziemnomorski z dalekimi Indiami, a po drodze z Arabią i Afryką Wschodnią.

– Wobec znacznego rozwoju badań w ostatnich latach, w tym archeometrycznych analiz rozmaitych znalezisk, postanowiliśmy podsumować ich wyniki jednocześnie formułując wnioski na przyszłość i zarysowując perspektywy badawcze – mówi Iwona Zych zastępca dyrektora CAŚ UW i kierowniczka wykopalisk w Berenike nad Morzem Czerwonym. Podczas konferencji naukowcy reprezentujący ośrodki badawcze z 17 krajów zaprezentują ponad 50 wystąpień w kilku panelach tematycznych.

Handel wonnościami

Kadzidło to egzotyczna żywica osiągająca zarówno w starożytności, jak i dzisiaj, bardzo wysokie ceny. Starożytni wierzyli, że wraz z aromatem spalanego kadzidła ich prośby unoszą się wprost do bogów, dlatego pachnący dym wypełniał budowle świątynne oraz domy najbogatszych. Już w 1 tysiącleciu p.n.e. przywożona była do Egiptu i Lewantu, jej odbiorcą było zarówno Imperium Rzymskie, jak i Cesarstwo Bizantyjskie. O uprawach kadzidła pisał m.in. Herodot, a według Ewangelii Mateusza, kadzidło było jednym z darów trzech mędrców ze Wschodu przyniesionych małemu Jezusowi. Uprawa drzew kadzidlanych spowita była legendami, a szlaki którymi je transportowano starano się utrzymywać w sekrecie. Archeolodzy uchylają rąbka tej tajemnicy.



Jak zapowiada Joanna Rądkowska z CAŚ UW, współorganizatorka konferencji, prezentowane będą zarówno badania na temat ojczyny kadzidła, czyli Arabii Felix (dzisiejszy Jemen i wyspa Sokotra, Oman), jak i o kadzielnicach, w których je spalano. Mowa będzie o handlu kadzidłem od okresu rzymskiego po średniowiecze, od Rzymu, przez Egipt, Półwysep Arabski, po Daleki Wschód

Na „Paciorkowym Szlaku”

Przez tysiąclecia handlowano drogocennymi kamieniami, egzotycznymi muszlami oraz surowcami naturalnymi pomiędzy Indiami a wschodnimi wybrzeżami Afryki. Na tym obszarze rozprzestrzeniły się gotowe produkty, półsurowce, ale także następował transfer technologii wytwarzania konkretnego rodzaju paciorków, np. fajansowych czy szklanych. Handel paciorkami odgrywał więc ważną rolę w ekonomii starożytnych społeczeństw. Jednak ciągle jest to temat dosyć słabo rozpoznany archeologicznie, dlatego wciąż pozostaje tu miejsce na nowe teorie i odkrycia.



– Nawiązując tytułem panelu „*On the Bead Road*” do Jedwabnego Szlaku, chcemy prześledzić drogi dystrybucji biżuterii i surowców do niej wykorzystywanych – wyjaśnia dr Zuzanna Wygnańska z CAŚ UW, jedna z organizatorek konferencji. – Będziemy omawiać kontakty handlowe i strefy wpływów kulturowych na obszarze określonym szeroko jako zachodni basen Oceanu Indyjskiego. Weźmiemy paciorki pod lupę, w przenośni i dosłownie, jako że część wystąpień poświęcona będzie wynikom badań laboratoryjnych nad materiałami i technologią ich wytwarzania – zapowiada archeolożka.

Wśród gości panelu należy wymienić światowej sławy specjalistów w badaniach nad paciorkami, m.in. Jonathana Kenoyera, profesora archeologii i antropologii na Uniwersytecie Wisconsin-Madison, urodzonego w Indiach eksperta od starożytnej cywilizacji Indusu i starożytnego rzemiosła prowadzącego badania etnograficzne nad technikami i organizacją produkcji paciorków w Indiach i Pakistanie oraz dr. Jamesa Lanktona z University Collage London, specjalisty m.in. od paciorków szklanych.

Legendarna indyjska stal

Panelowi na temat metalurgii będzie towarzyszył **eksperyment archeometalurgiczny** polegający na próbie odtworzenia metody wytopu stali tyglowej (*wootz*). Było to niezwykle stop wytapiany w starożytnych Indiach i w Persji, z którego wykuwano legendarnej jakości miecze. Miecze takie były opiewane w poematach przedislamskiej Arabii, a sama stal była drogocennym prezentem m.in. dla Aleksandra Wielkiego.

Pomysłodawcy eksperymentu – Marek Woźniak, archeolog z CAŚ UW i Władysław Weker, konserwator metalu z Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie – podkreślają, że jego wyjątkowość polega przede wszystkim na pełnej rekonstrukcji starożytnej metody. Na potrzeby pokazu wykonano dwa tradycyjne miechy, wybudowany zostanie też tradycyjny piec do wytopu stali tyglowej. Prowadzący eksperyment będą korzystać z wyników badań archeologicznych i etnograficznych. Do tej pory stal tyglową udawało się uzyskać w USA, a nawet w Polsce, ale przy użyciu metod współczesnych. W trakcie eksperymentu będzie okazja przyjrzeć się najbardziej tradycyjnej metodzie, zbliżonej do tej stosowanej w starożytności. Zapowiada się niezwykle ciekawie – i na pewno będzie gorąco!

Warsztaty o szlaku wzdłuż wybrzeży Arabii

W dniu poprzedzającym konferencję *Red Sea VIII* (poniedziałek, 3 lipca) odbędą się warsztaty ***The Arabian Red Sea Route***. Imperium Rzymskie było największym – przed Unią Europejską – organizmem politycznym, który jako pierwszy w historii zaangażowany był w procesy globalizacji na wielką skalę. Jednym z ich przejawów był dalekosiężny handel morski po obu brzegach Morza Czerwonego. Warsztat *the Arabian Red Sea Route* zbiera informacje na temat odnogi tego szlaku biegnącej wzdłuż wybrzeża Półwyspu Arabskiego. Jednym z portów na tym szlaku jest dzisiejsza Aynuna w Arabii Saudyjskiej, gdzie pracuje misja CAŚ UW pod kierunkiem prof. Michała Gawlikowskiego.

Wybór Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej UW na organizatora wynika z zaangażowania Centrum w badania archeologiczne na stanowisku Berenike na egipskim brzegu Morza Czerwonego, prowadzone od dekady jako projekt polsko-amerykański. W 2014 roku Centrum rozpoczęło również projekt wykopaliskowy po drugiej stronie Morza Czerwonego, w Aynuna, łącząc w swych badaniach dwa brzegi morskie. Zadaniem projektu jest między innymi porównać te dwa ośrodki portowe, czemu poświęcone są odrębne projekty. Osiągnięcia misji CAŚ UW w zakresie badania historii i kultury ludów w rejonie Morza Czerwonego i ich środowiska naturalnego tym samym uczyniły z **Uniwersytetu Warszawskiego** ośrodek naukowy liczący się również na tym polu badań nad starożytnymi cywilizacjami Afryki i Bliskiego Wschodu.



Konferencja jest objęta patronatem Rektora Uniwersytetu Warszawskiego prof. Marcina Pałysa. Badania po obu brzegach Morza Czerwonego – w Berenike (Egipt) i Aynuna (Arabia Saudyjska) prowadzone pod auspicjami Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej UW otrzymały dofinansowanie z Narodowego Centrum Nauki: projekt „Infrastruktura handlu międzynarodowego w basenie Morza Czerwonego w okresie rzymskim” w ramach grantu Harmonia 6 UMO-2014/14/M/HS3/00795; projekt: „Charakter i funkcjonowanie hellenistycznego Berenike, ośrodka portowego nad Morzem Czerwonym, oraz jego ewolucja od bazy wojskowej do międzynarodowego emporium” w ramach grantu Preludium 9 UMO-2015/17/N/HS3/00163). Współorganizatorem eksperymentu archeometalurgicznego jest Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie. Konferencję wsparła Fundacja Uniwersytetu Warszawskiego.

Więcej informacji i zasady rejestracji na konferencję: www.redsea8.uw.edu.pl i www.pcma.uw.edu.pl

Konferencja Red Sea VIII: Coveted treasure

> Wtorek–piątek, 4–7 lipca 2017 r.,

Otwarcie: wtorek, 4 lipca, godz. 10.00

Stara Biblioteka UW, sala 107

ul. Krakowskie Przedmieście 26/28

> Czwartek, 6 lipca 2017 r. w godz. 9.00–13.00

Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie

ul. Długa 52

Eksperyment archeometalurgiczny

> Czwartek, 6 lipca 2017 r., godz. 13.00–15.00

Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie

ul. Długa 52

Warsztaty The Arabian Red Sea Route:

> Poniedziałek, 3 lipca 2017 r., godz. 9.00–18.00

Instytut Archeologii, Uniwersytet Warszawski, sala 210

ul. Krakowskie Przedmieście 26/28



Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego – pod jego auspicjami od ponad 50 lat prowadzone są polskie badania wykopaliskowe i prace konserwatorskie w krajach basenu Morza Śródziemnego, Afryki i Bliskiego Wschodu. Aktualnie Centrum prowadzi ok. 30 projektów na stanowiskach datowanych od czasów prehistorycznych, poprzez wszystkie okresy historyczne aż po późny antyk i okres muzułmański w Egipcie, Sudanie, Libanie, Jordani, na Cyprze, w Irackim Kurdystanie, Kuwejcie, Arabii Saudyjskiej, **Omanie**, Gruzji i Armenii. Centrum prowadzi też Stację Badawczą w Kairze.

Czytaj więcej: www.pcma.uw.edu.pl ; www.facebook.com/pcma.uw/

Kontakt: Agnieszka Szymczak: agnieszka.szymczak@uw.edu.pl, Tel. kom. 502 14 00 36